

บทคัดย่อ

การอพยพมาสู่ประเทศไทยครั้งใหญ่ของชาวพม่าจากภัยความขัดแย้งทางการเมืองภายในตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 กอปรกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมของประเทศไทยที่ต้องการแรงงานสูง ทำให้การอยู่ร่วมกันของคนไทยและผู้อพยพเป็นไปในลักษณะ 2 ขั้วความสัมพันธ์ในมิติเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในลักษณะเอื้อประโยชน์ต่อกันแต่ในด้านสังคม-วัฒนธรรมเกิดช่องว่างในการอยู่ร่วมกัน การจัดการศึกษาภายใต้บริบทของสังคมไทยปัจจุบันที่เปลี่ยนไปสู่การอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมได้ทำบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร การวิจัยนี้ได้ศึกษารูปแบบและการจัดการศึกษาสำหรับทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพจากประเทศพม่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา ตลอดจนข้อเสนอแนะด้านนโยบายทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพในการสร้างความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและสงบสันติระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรมโดยตระหนักในความสำคัญของการสร้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

จากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับบุคลากรทางการศึกษา และการเยี่ยมพื้นที่ใน 6 จังหวัดที่ศึกษาวิจัย พบการจัดการศึกษาแก่ทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพจากประเทศพม่าที่สำคัญ 3 รูปแบบ 1) รูปแบบที่นำไปสู่การหลอมรวมปลูกฝังความเป็นไทยภายใต้แนวคิดเอกวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงของชาติ โดยใช้หลักสูตรและการสอนแบบเดียวกับเด็กไทย ไม่อ่อนไหวตอบสนองความต้องการเฉพาะของเด็กไร้สัญชาติ 2) รูปแบบที่ปลูกฝังความเป็นไทยในแนวพหุวัฒนธรรมแม้เป็นเพียงบางส่วน โดยหลักสูตรมีความยืดหยุ่น ให้โอกาสเรียนรู้รากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง เปิดทางเลือกเพื่อการอยู่ในประเทศไทยหรือคืนสู่มาตุภูมิ 3) รูปแบบที่คำนึงถึงการคืนสู่มาตุภูมิหรือไปประเทศที่สาม ในรูปแบบแรก ทั้งหมดดำเนินการโดยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สำหรับสองรูปแบบหลังส่วนใหญ่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชนไม่หวังผลกำไรและโดยผู้อพยพที่มีศักยภาพ มีการดำเนินงานในโรงเรียนของรัฐบ้างแต่เป็นเพียงการเริ่มต้นและเป็นจำนวนน้อยมาก

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติโดยภาครัฐและนอกภาครัฐส่วนใหญ่ยังขาดคุณภาพและทิศทางที่เหมาะสมตอบสนองความต้องการและความด้อยโอกาสของเด็กไร้สัญชาติ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่เป็นไปได้ 2 ประการ ประการแรกมาจากการที่รัฐไม่กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับอนาคตสถานะของทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพ จึงทำให้ขาดรูปธรรมชัดเจนในระดับปฏิบัติงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ ประการที่สองมาจาก

ความเข้าใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้ที่ไม่ใช่สัญชาติไทยเกี่ยวกับ “คนไทย” และการปลูกฝัง “ความเป็นไทย” ที่ยังผูกติดกับแนวคิดวัฒนธรรมเชิงเดี่ยว หรือ “เอกวัฒนธรรม” ทั้งๆ ที่ความเป็นจริง สังคมไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมการจัดการศึกษาภายใต้ทัศนะและความเข้าใจดังกล่าวนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน การแบ่งแยกกีดกันต่อบุคคลที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศสถานะ ความสามารถ รวมทั้งถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นอาทิ

ABSTRACT

As a consequence of internal political conflict since early 1988 and the labor demand in Thailand due to the economic expansion, this has resulted in a big wave of migration to Thailand of the Burmese, and led to the situation in which the co-existence between the Thai natives and the immigrants was in two opposing parts. On an economic basis, the relationship was interdependent. Whereas on a socio-cultural level, there has been a gap in the co-existence. Thai education in the present context has to take into consideration the co-existence among people of various cultural backgrounds. This study was aimed at investigating the patterns of education provided to the second generation of the Burmese migrants, looking at the problems and obstacles of educational provision, as well as making some recommendations for policy change so as to increase the effectiveness of education in building up the harmonious and peaceful co-existence among peoples of different cultures, with the realization that they still have to maintain their ethnic identity.

According to the documents produced by the concerned agencies and organizations, the focus group discussion, the informal interview and the site visits in the 6 provinces involved in the study, it was found that the education provided to the second generation of the Burmese immigrants fell into 3 patterns. The first pattern led to the integration on a social basis of students becoming members of Thai society based upon the mono-culture principle, using one curriculum and teaching style for all children, without any sensitivity to satisfy the specific needs of the immigrant Burmese students. The second pattern was based on socialization in Thai culture, partly founded on a multicultural principle, in which the curriculum had been flexible allowing the students to learn their cultural roots and opening alternatives for them to continue staying in Thailand or to return to their home land. The third and last pattern was the one that prepared students to return to their home land or to be accommodated by a third country. The first pattern had been provided by the government schools offering basic education. The second and the third patterns had mostly been run by non-profit, non-governmental organizations and some capable immigrants. Some of the actions were run by the government schools but were still at the initial period and small in number.

Most of the education provided to the non-citizen students run either by the government or non-government sectors, lacked the needed quality and direction to satisfy their needs and did not suit

the disadvantaged, non-citizen students. The unsatisfactory quality of educational provision for the non-citizen students can be explained by 2 main reasons. The first one is the unclear state policies for the status and future of the second generation immigrants, which has led to vague operations and collaboration among the concerned agencies in both sectors, either in national security or in educational spheres providing education and working in the same direction in order to reach the same goals. The second reason is the misconception of being 'Thai' or 'Thainess' (under the idea of mono-cultural society) of the concerned agencies who work with the non-citizen people. Providing education under the mono-cultural concept led to dehumanization and discrimination against people in different races, nationalities, religions, genders, abilities, or places to live, etc.